

Beleidsparticipatie van minderheden in Overijssel: op weg naar een provinciale Raad voor Inspraak en Dialoog?

Is op provinciaal niveau behoefte om afzonderlijk aandacht te besteden aan beleidsparticipatie van minderheden? Welke vorm zou deze beleidsparticipatie moeten krijgen? In dit artikel doe ik verslag van een onderzoek naar de mogelijkheden van beleidsparticipatie van minderheden in de provincie Overijssel. In dat onderzoek is gekeken naar de ervaringen met participatie van minderheden bij andere overheden en de verwachtingen op dit gebied bij de relevante partijen in de provincie Overijssel. Uitkomst van dit onderzoek waren zes modellen voor de inrichting van een adviesraad en/of overlegorgaan en een keuzeschema om een verantwoorde keuze te kunnen maken voor een bepaald model of voor andere vormen van beleidsbeïnvloeding door minderheden.

Het integratiebeleid van de provincie Overijssel, zoals vastgelegd in de integratienota 2001-2004, is niet gebaseerd op een wettelijke taak. In de nota van de voormalige minister van Grotesteden- en integratiebeleid ('Kansen krijgen, kansen pakken') komt de provincie niet voor als beleidsbepalende overheid op dit terrein. Dit is niet helemaal onbegrijpelijk, omdat deze nota een sterk op de uitvoering gerichte opzet heeft en een sterke oriëntatie op het grotestedenbeleid. Toch vindt Overijssel dat ze op terreinen als de jeugdhulpverlening, de ouderenzorg en de werkloosheidsbestrijding beleidsmogelijkheden heeft die (mits complementair ingezet met het lokale beleid) een positieve bijdrage kunnen leveren aan het integratiebeleid. Bovendien wordt de financiering en aansturing van de provinciale steunfunctie (het Steunpunt Minderheden Overijssel, SMO) niet eens genoemd in de nota van de minister.

Het meest concreet wordt de rol van de provincie duidelijk in de financiering van activiteiten in het kader van het integratiebeleid. Aanvragen voor projectsubsidies beoordeelt de provincie op hun relevantie voor de drie thema's in haar integratiebeleid (participatie, communicatie en interculturalisatie). Bij het thema 'participatie' gaat het zowel om de maatschappelijke participatie van allochtonen als hun beleidsparticipatie op provinciaal niveau. Eén van de beleidsvoornemens is een onderzoek hoe allochtone groepen het beste betrokken kunnen worden bij de beleidsvorming en beleidsontwikkeling. Aan de hand van de uitkomsten van dat onderzoek wil de provincie haar standpunt over de vorm en de reikwijdte van de beleidsparticipatie nader bepalen.

De provincie heeft het SMO opdracht gegeven het onderzoek naar de beleidsparticipatie van minderheden in de provincie Overijssel uit te voeren. **(NOOT 1)** Het onderzoek had tot doel gefundeerde aanbevelingen te doen over de plaats en inrichting van een provinciale adviesraad of overlegorgaan. Gefundeerd betekent dat de aanbevelingen zijn gebaseerd op de ervaringen met beleidsparticipatie van minderheden bij andere overheden en op de verwachtingen die leven bij de partijen die zijn betrokken bij het integratiebeleid: de zelforganisaties van minderheden, de steunfunctie SMO en de provincie.

Ervaringen bij andere overheden

Uit de ervaringen met beleidsparticipatie van minderheden blijkt dat er zeer grote verschillen zijn tussen de verschillende bestuurslagen. **(NOOT 2)** Op *landelijk niveau* ligt de nadruk op het bestuurlijke overleg tussen de minister van Binnenlandse Zaken en de samenwerkingsverbanden van minderheden via het Landelijk Overleg Minderheden (LOM). De samenwerkingsverbanden moeten volgens hun statuten als doel hebben het behartigen van de belangen van één of meer minderheidsgroepen en representatief zijn voor die groepen. In het LOM worden beleidsvoornemens van het kabinet besproken en kunnen minderheden hun visie geven over onderwerpen die zij van belang achten. Het overleg is niet gericht op het bereiken van overeenstemming, maar op het verkrijgen van meningen waarbij de diverse minderheidsgroepen niet met één mening hoeven te komen. Bestuursleden van een samenwerkingsverband zijn geen afgevaardigde van een groepering; zij moeten zonder last en ruggespraak opereren. Wel wordt verwacht dat ze door hun netwerk in de gemeenschap beschikken over ervaringsexpertise.

Volgens de Wet Overleg Minderheden (WOM) vindt het overleg in het LOM minimaal drie keer per jaar plaats. In de praktijk is het aantal bijeenkomsten groter. Hieruit blijkt dat het overleg zeker in een behoefte voorziet, al laat de evaluatie van de WOM zien dat er wel bijstellingen in de organisatie van het overleg nodig zijn. In 1997 zijn de afzonderlijke adviesorganen voor het minderhedenbeleid opgeheven. Er is nu een nieuw stelsel met een beperkt aantal departementale adviescolleges. Wel bevat de Kaderwet Adviescolleges een wettelijke bepaling met het streven tot een evenwichtige deelname van vrouwen en minderheden. Uit de evaluatie van de nieuwe adviesstructuur blijkt dat dit voor minderheden veel minder goed is gelukt dan voor vrouwen en dat het resultaat sterk verschilt per adviesraad. **(NOOT 3)**

Op *provinciaal niveau* ontbreken vaste vormen van advisering door of overleg met minderheden. **(NOOT 4)** In Gelderland is de situatie vergelijkbaar met Overijssel. De afzonderlijke steunfuncties met vertegenwoordigers van groepen van zelforganisaties zijn gebundeld in de stichting OSMOSE. OSMOSE is (net als SMO in Overijssel) uitdrukkelijk op de tweede lijn werkzaam en ondersteunt in de provincie de zelforganisaties met faciliteiten en deskundigheid. De provincie heeft geen vaste, directe contacten met de minderheden. Het contact met minderheden en hun organisaties loopt via de steunfunctie. Wel zijn er contacten in het kader van projecten. Er is geen ontwikkeling in de richting van een vast overleg of een adviesraad en geen stimuleringsbeleid voor het oprichten van bovenlokale zelforganisaties.

De situatie in Noord- en Zuid-Holland verschilt in de zin dat in die provincies (nog) geen bundeling van de steunfuncties voor minderheden heeft plaatsgevonden. In Zuid-Holland zijn negen steunfuncties voor minderheden (twee in Rotterdam, twee Den Haag en de overige regionaal verdeeld) in Noord-Holland vier steunfuncties (drie in Amsterdam en één voor de hele provincie). Beide provincies hebben wel het streven te komen tot minder en brede steunfuncties. Net als in Overijssel en Gelderland vinden in deze provincies de contacten met minderheden vooral plaats via de steunfuncties en zijn er slechts incidenteel directe contacten. In beide provincies is er geen behoefte aan het oprichten van bovenlokale zelforganisaties. Beide provincies zien meer in het bevorderen van de maatschappelijke en politieke participatie van minderheden.

Op *gemeentelijk niveau* krijgt de betrokkenheid van minderheden vooral gestalte via adviesraden. **(NOOT 5)** Net als op het landelijke niveau zien we een ontwikkeling in de richting van een sterkere nadruk op een scheiding tussen advisering en overleg. Rotterdam en Den Haag hebben adviescommissies voor de multiculturele stad. Beide adviescommissies zijn breed en multicultureel (autochtonen en allochtonen) samengesteld. De leden vertegenwoordigen niet de belangen van specifieke groepen, maar zitten op persoonlijke titel in de commissie en opereren zonder last en ruggespraak. Het oordeel van een interne evaluatie van de adviesraad in Den Haag is gematigd positief: de keuze voor onafhankelijke advisering in plaats van belangenbehartiging was goed, maar het aantal en de invloed van de adviezen verschilt sterk per beleidsterrein. Overleg vindt plaats met de minderhedenorganisaties zelf, met uitzondering van één Haagse wijk met veel minderheden: daar is een Migrantenplatform.

Amsterdam kent vijf categorale adviesraden voor verschillende minderheidsgroepen. Uit evaluaties bleek dat er weinig draagvlak was voor hun inbreng. Naast het gebrek aan commitment bij de gemeente is een probleem dat te weinig onderscheid wordt gemaakt tussen advies, overleg en belangenbehartiging. In de toekomst neemt, door de decentralisatie van het beleid naar de stadsdelen, de inspraak- en overlegrol van de adviesraden toe. De adviesraden moeten daarom een keuze maken tussen de rol van onafhankelijk en deskundig adviseur of die van platform van zelforganisaties, belangenbehartiger en uitvoerder van projecten. In plaats van de huidige adviesraden moet op stedelijk niveau een flexibel deskundigennetwerk komen dat programmatisch wordt aangestuurd door een kleine programmaraad. Overleg en inspraak kan het beste op stadsdeelniveau plaatsvinden met een stimulerende rol voor de centrale stad.

Verwachtingen in de provincie Overijssel

Bij de verwachtingen binnen Overijssel valt op dat de meningen zeer uiteenlopend zijn. De meningen lopen dwars door de verschillende partijen heen. Wel zijn er duidelijk verschillende accenten te zien. Bij de zelforganisaties is de mening gevraagd van Planta (Antillianen en Arubanen), SPAO (Arameeërs), SPMO Atlas (Marokkanen), STO (Turken) en Otivo (de Turks-Islamitische vrouwenorganisatie in Overijssel). Bij de provincie zelf is op ambtelijk niveau gesproken met de beleidsmedewerker integratiebeleid, het hoofd van het beleidsteam en de beleidsmedewerker vrijwilligersbeleid en op bestuurlijk niveau met de verantwoordelijke gedeputeerde. Voor de verwachtingen op politiek niveau bij de provincie is gesproken met statenleden van vijf verschillende politieke partijen. Bij de steunfunctie SMO is gekeken naar de opvattingen op uitvoerend niveau (twee adviseurs) en het management-niveau van de organisatie (directeur en senior staffunctionaris). De verwachtingen van beleidsparticipatie van minderheden binnen Overijssel leveren het volgende beeld op:

- voor een onafhankelijke adviesraad met deskundigen op het terrein van het integratiebeleid zijn twee ambtenaren van de provincie Overijssel (de beleidsmedewerker integratiebeleid en de leider van het beleidsteam) en twee statenleden (van PvdA en CDA).
- voor een overlegorgaan met vertegenwoordigers van zelforganisaties, dat zich mede richt op belangenbehartiging van minderheden, zijn drie zelforganisaties (Otivo, Planta en SPAO), de adviseurs van het SMO en het statenlid voor Groen Links.
- voor een combinatiemodel van een adviesraad en een overlegorgaan (dat zich naast advisering ook richt op belangenbehartiging) is één van de zelforganisaties (SPMO Atlas) en een ambtenaar van de provincie (de beleidsmedewerker vrijwilligersbeleid).

- de gedeputeerde stelt een tussenvorm voor tussen een adviesraad en een overlegorgaan. Een 'klankbordgroep' bestaat uit onafhankelijke deskundigen en vertegenwoordigers van zelforganisaties (maar allen uitdrukkelijk zonder last en ruggespraak) en houdt zich mede bezig met advisering, maar uitdrukkelijk niet met belangenbehartiging.
- de directeur en senior staffunctionaris van het SMO zijn als enige voor het instellen van een provinciale adviesraad en een provinciaal overlegorgaan.
- één van de zelforganisaties (het STO) en twee statenleden (van VVD en GPV) zijn zowel tegen een adviesraad als tegen een overlegorgaan.

Alternatieve modellen voor advisering en overleg

De alternatieve modellen zijn gebaseerd op een onderscheid tussen de vorm en de functies van het contact. Bij de *vorm* onderscheiden we twee hoofdvormen: advisering (A) en overleg (B). Bij de *functies* maken we een onderscheid tussen drie hoofdfuncties: de inbreng van expertise (1), inspraak en dialoog (2) en belangenbehartiging (3). Op basis van het combineren van de vorm van het contact en de functies van het contact zijn zes *alternatieve modellen* geformuleerd:

- I: een adviesraad (A) voor de inbreng van expertise (1);
- II: een overlegorgaan (B) voor belangenbehartiging (3);
- III: een adviesraad/overlegorgaan (A/B) dat zich beperkt tot inspraak en dialoog (2);
- IV: een brede adviesraad (A) voor de inbreng van expertise (1) en inspraak en dialoog (2);
- V: een breed overlegorgaan (B) voor belangenbehartiging (3) en inspraak en dialoog (2);
- VI: een brede adviesraad/overlegorgaan (A/B) voor de inbreng van expertise (1), inspraak en dialoog (2) en belangenbehartiging (3).

De eerste drie modellen worden kort besproken aan de hand van vijf aandachtspunten. De laatste drie modellen worden niet afzonderlijk besproken. Bedacht moet worden dat deze modellen een combinatie vormen van de drie 'zuivere' modellen. De aandachtspunten zijn:

- de samenstelling van de adviesraad/overlegorgaan;
- de taken en bevoegdheden van de adviesraad/overlegorgaan;
- de relatie tussen de adviesraad/overlegorgaan en de zelforganisaties van minderheden;
- de relatie tussen de adviesraad/overlegorgaan en de provincie Overijssel;
- de relatie tussen de adviesraad/overlegorgaan en de steunfunctie (het SMO).

Model I: een adviesraad (A) die zich beperkt tot de inbreng van expertise (1)

Een 'zuivere' adviesraad is samengesteld uit inhoudelijke deskundigen op het terrein van het integratiebeleid en het minderhedenbeleid in de brede zin van het woord. Leden zijn uitdrukkelijk geen vertegenwoordigers van de zelforganisaties (opereren zonder last en ruggespraak) en worden niet vanuit de zelforganisaties gerecruteerd. Wel wordt gezorgd voor een zekere differentiatie (allochtonen met een verschillende etniciteit en autochtonen). De adviesraad heeft tot taak de provincie gevraagd en ongevraagd te adviseren over het integratiebeleid en het minderhedenbeleid in de brede zin van het woord en ontwikkelingen die van belang zijn voor de participatie en integratie van alle burgers in de Overijsselse multiculturele samenleving. De provincie kan alleen gemotiveerd afwijken van de adviezen van de adviesraad.

Er is geen directe relatie tussen de adviesraad en de zelforganisaties. De leden stellen zich wel goed op de hoogte van de denkbeelden die leven binnen de zelforganisaties en van de ontwikkelingen binnen de verschillende minderheidsgroepen. De adviesraad opereert onafhankelijk van de provincie, maar krijgt van de provincie wel de medewerking en informatie die ze nodig heeft voor het uitoefenen van haar taken. De provincie zorgt verder voor voldoende financiële en secretariële ondersteuning van de adviesraad. De adviesraad functioneert naast het SMO, maar om tot een goede onderlinge afstemming te komen is een medewerker van het SMO lid van de adviesraad.

Model II: een overlegorgaan (B) dat zich beperkt tot belangenbehartiging (3)

Een 'zuiver' overlegorgaan bestaat uit vertegenwoordigers van de provincie en zelforganisaties op bestuurlijk niveau die met last en ruggespraak opereren. De vertegenwoordigers van de zelforganisaties hebben een sterk (gebonden) mandaat van hun organisaties om namens deze zelforganisaties de belangen van hun minderheidsgroep (hun achterban) te behartigen en hierover afspraken met de provincie te maken. De leden van het overlegorgaan voeren overleg over onderwerpen die de belangen raken van de afzonderlijke groepen of de minderheidsgroepen gezamenlijk. Als het overleg binnen het mandaat resulteert in onderlinge afspraken zijn beide partijen daaraan gebonden. Als het overleg niet resulteert in onderlinge afspraken of voorlopige afspraken die buiten het mandaat vallen vindt altijd eerst een terugkoppeling plaats naar de achterban.

Doordat leden opereren namens de zelforganisaties moeten ze bestuurslid zijn van deze organisaties. De provincie is via haar bestuurlijke vertegenwoordiging een partij in het overlegorgaan. Daarnaast zorgt de provincie voor een adequate financiële en materiele facilitering van het overlegorgaan en elforganisaties. Professionele ondersteuning van de zelforganisaties kan in principe plaatsvinden via een eigen bureau of via het SMO. Het SMO heeft geen directe taak als belangenbehartiger van zelforganisaties, maar kan professionele ondersteuning bieden aan zelforganisaties ten behoeve van hun belangenbehartiging als die ondersteuning niet plaatsvindt via een eigen bureau.

Model III: een adviesraad/overlegorgaan (A/B) die zich beperkt tot inspraak en dialoog (2)

Een adviesraad/overlegorgaan bestaat uit leden die niet optreden als vertegenwoordigers van zelforganisaties met een sterk mandaat, maar wel uit de minderheidsgroepen en de zelforganisaties afkomstig zijn. Ze beschikken over een licht (open) mandaat. Dat betekent dat ze opereren zonder last en ruggespraak, maar wel hun achterban informeren en raadplegen over de onderwerpen waarop de inspraak en de dialoog betrekking heeft. Ze zitten vooral op basis van hun ervaringsdeskundigheid en betrokkenheid in het orgaan. Dit orgaan richt zich op inspraak op het provinciaal beleid en op de dialoog van de minderheidsgroepen met de provincie en tussen de groepen onderling. De provincie en minderheden krijgen daardoor beter zicht op elkaars opvattingen en de ontwikkelingen binnen de verschillende groepen. Dit orgaan krijgt geen formele bevoegdheden.

Voorzover minderheidsgroepen zich op provinciaal (of bovenlokaal) niveau hebben georganiseerd worden leden van dit orgaan voorgedragen door de zelforganisaties. De overige groepen worden vertegenwoordigd via sleutelfiguren die op persoonlijke titel zitting hebben in het orgaan en die hun persoonlijke netwerk benutten om hun achterban te informeren en te raadplegen. Vanuit de provincie kunnen bestuurders en/of ambtenaren zitting hebben in het orgaan of incidenteel (afhankelijk van het onderwerp) daaraan deelnemen. De provincie zorgt voor een adequate financiële en materiele facilitering van het orgaan en van de zelforganisaties. Het SMO is naast de deelnemers vanuit de provincie, de bovenlokale zelforganisaties van de minderheden en de overige groepen een volwaardig deelnemer aan dit orgaan voor inspraak en dialoog. Ook voor ondersteunende activiteiten (zoals het voeren van het secretariaat) kan het SMO worden ingeschakeld.

Keuzeschema voor beleidsparticipatie

Een keuzeschema maakt het mogelijk een verantwoorde keuze te maken voor een bepaald model van een adviesraad of een overlegorgaan of voor andere vormen van beleidsbeïnvloeding door minderheden. Het keuzeschema bestaat uit een aantal stappen met vragen die achtereenvolgens doorlopen en beantwoord moeten worden.

Stap 1. Is het nodig om inhoud te geven aan de betrokkenheid van minderheden via de functies van inbreng van expertise (1), overleg en dialoog (2) en belangenbehartiging (3)?

Stap 2. Zo ja, is het wenselijk inhoud te geven aan deze functies via een adviesraad (A), een overlegorgaan (B) of een adviesraad/overlegorgaan (A/B). Zo ja, welke functies?

Stap 3. Zo ja, is het wenselijk in een adviesraad en/of overlegorgaan de functies van inbreng van expertise (1), overleg en dialoog (2) en/of belangenbehartiging (3) te combineren. Zo ja, welke en tot welke keuze voor een alternatief model (I, II, III, IV, V en/of VI) leidt dit?

Stap 4. Indien wordt gekozen voor een adviesraad en/of overlegorgaan, zijn voor de functies van inbreng van expertise (1), overleg en dialoog (2) en belangenbehartiging (3) nog aanvullende vormen van beleidsbeïnvloeding door minderheden gewenst? Zo ja, welke vormen?

Stap 5. Indien niet wordt gekozen voor een adviesraad en/of overlegorgaan, zijn voor de functies van inbreng van expertise (1), overleg en dialoog (2) en belangenbehartiging (3) vervangende vormen van beleidsbeïnvloeding door minderheden gewenst? Zo ja, welke vormen?

In het keuzeschema wordt niet alleen gesproken over alternatieve modellen voor een adviesraad en/of overlegorgaan, maar ook over andere (aanvullende of vervangende) vormen van beleidsbeïnvloeding door minderheden.

- de inbreng van expertise kan lopen via ad hoc werkgroepen die een advies uitbrengen over een specifiek onderwerp. Ook kan er worden gezorgd voor meer vertegenwoordigers van minderheden in bestaande provinciale adviesraden.
- belangenbehartiging kan ook plaatsvinden in de vorm van een (vast of incidenteel) bilateraal overleg op bestuurlijk niveau tussen de provincie en de afzonderlijke zelforganisaties.
- inspraak en dialoog kan ook plaatsvinden via schriftelijke inspraakprocedures of mondelinge inspraak- en/of discussiebijeenkomsten over een specifiek onderwerp. Voor de organisatie kan het SMO of het Kennisinstituut Stedelijke Samenleving (KISS) worden ingeschakeld.

Tot besluit

Het participatieonderzoek waarvan in dit artikel verslag wordt gedaan is een eerste stap in de richting van een versterking van de beleidsparticipatie van minderheden in Overijssel. Gelet op de diversiteit van opvattingen die hierover bestaan binnen de provincie moet nog een gedegen discussie plaatsvinden over de vormgeving ervan. De zes alternatieve modellen en het keuzeschema kunnen hierbij een hulpmiddel zijn. Vooruitlopend op de uitkomst van deze discussie trek ik tot besluit enkele conclusies over de behoefte aan en over de wenselijke vorm van beleidsparticipatie van minderheden op provinciaal niveau.

Waar het gaat om de *behoefte* aan beleidsparticipatie van minderheden wijkt Overijssel af van andere provincies. Gelderland, Zuid-Holland en Noord-Holland voelen niets voor een vast contact met bovenlokale zelforganisaties. Hun terughoudendheid hangt samen met de beperkte rol van de provincie bij het integratiebeleid. Bovendien spelen bij de uitvoering van het integratiebeleid de provinciale steunfuncties een centrale rol. Aan een vast contact tussen de provinciale overheid en zelforganisaties is daarom volgens mij alleen behoefte als dat contact *complementair* is aan de contacten op landelijk en gemeentelijk niveau. Verder mag het vaste contact het functioneren van de steunfuncties niet ondermijnen.

De *vorm* van de beleidsparticipatie op provinciaal niveau moet aansluiten bij de functies die het contact vervult. Voor de functie van inspraak en met name van dialoog is een zuivere adviesraad of een zuiver overlegorgaan minder geschikt. In een tussenvorm zitten leden vanuit de zelforganisaties met een licht mandaat (geen last en ruggespraak, wel informeren en raadplegen) en sleutelfiguren uit de overige minderheidsgroepen. Deze constructie verzekert dat men vooral op basis ervaringsdeskundigheid en betrokkenheid aan de dialoog deelneemt. Ook het informele karakter van deze tussenvorm (een adviesraad/overlegorgaan krijgt geen formele bevoegdheden) vergroot de kans dat de dialoog succesvol verloopt. Omdat een vermenging van functies onvermijdelijk ten koste gaat uit van één of meer functies gaat mijn voorkeur uit naar model III: een provinciale Raad voor Inspraak en Dialoog.

Noten

1. Het onderzoek is uitgevoerd door de auteur van dit artikel in samenwerking met het Steunpunt Minderheden Overijssel (SMO): www.smo-ov.nl. Voor het veldwerk zijn medewerkers van het SMO (Henriëtte Ruiz, Manno Roemahlewang en Marleen Visser) ingeschakeld. Het eindrapport (G.H. Reussing, *Advisering door en overleg met minderheden in Overijssel*, Verslag van het participatie-project Overijssel, Almelo/Enschede, juni 2002) is op 19 juni 2002 aangeboden aan gedeputeerde Kristen van de provincie Overijssel en verkrijgbaar bij het SMO.
2. Op landelijk niveau is gesproken met de ambtelijk secretaris van het LOM en vertegenwoordigers van drie samenwerkingsverbanden: het Inspraakorgaan Turken (IOT), de Overlegpartner voor de Zuideuropeanen (Lize) en het Overlegorgaan voor Caribische Nederlanders (OCaN). Zie ook: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden, *Wet overleg minderhedenbeleid met Memorie van Toelichting*, Den Haag, 1997 en E. Wolff en M. Berger, *Een gekleurd advies?: Een onderzoek naar de participatie van etnische minderheden in landelijke adviescolleges en gemeentelijke overlegstructuren*, IMES, Amsterdam, september 2001.
3. Zie voor de evaluatie van het LOM: M.J.J. Nijsten, A. Kasem en J. van der Zijde, *Evaluatie van het Landelijk Overleg Minderheden*, Van de Bunt, adviseurs voor organisatie en beleid, Amsterdam, november 2001. Voor de evaluatie van het adviesstelsel: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksaangelegenheden, *De staat van advies, Eerste verslag over de doeltreffendheid en de effecten van de Kaderwet Adviescolleges*, Den Haag, oktober 2001.
4. Op provinciaal niveau is gesproken met drie beleidsmedewerkers op het terrein van het minderhedenbeleid in de drie onderzochte provincies.
5. Voor de situatie in de drie grote steden is gebruik gemaakt van documenten op hun websites: www.sams.rotterdam.nl, www.samdh.nl en www.adviesraden.nl. Voor Amsterdam is ook het onderzoek van Marcel Zwamborn (M. Zwamborn, *Vraag en aanbod: Onderzoek heroriëntatie adviesraden Amsterdam*, Solon research, Utrecht, mei 2001) gebruikt. Informatie over een aantal Overijsselse gemeenten (Enschede, Hengelo, Deventer en Zwolle) is in dit artikel buiten beschouwing gelaten. Zie hiervoor Reussing (2002: 32-37).

Rik Reussing

Dr. G.H. Reussing, politicoloog, is universitair docent bij de sectie Algemene Beginselen van het Recht bij de faculteit Bedrijf, Bestuur en Technologie (BBT), Universiteit Twente.

Samenvatting

Op landelijke en gemeentelijk niveau worden minderheden op diverse manieren betrokken bij het beleidsproces. Op provinciaal niveau was tot dusver geen behoefte aan een vast contact tussen de provinciale overheid en bovenlokale zelforganisaties. De provincie Overijssel wil dat contact in het kader van het provinciaal integratiebeleid wel opbouwen. In dit artikel wordt verslag gedaan van een onderzoek naar de meest wenselijke vorm van dat contact. De conclusie van de auteur is dat het vaste contact op provinciaal niveau complementair moet zijn aan het contact op landelijk en gemeentelijk niveau en het functioneren van de provinciale steunfunctie niet mag ondermijnen. Het contact op landelijk en gemeentelijk niveau richt zich vooral op inbreng van expertise (via adviesraden) en belangenbehartiging (via overlegorganen). Het contact op provinciaal niveau moet zich vooral richten op inspraak en dialoog.